Een H. Hartmonument voor Weert

door Godfried C.M. Egelie

Zou Weert achterblijven?

Eind 1918 zit tussen de post voor de redactie van Het Kanton Weert een brief van iemand die zich P. noemt. De tekst lijkt belangrijk genoeg om hem nog op te nemen in het laatste nummer, dat op 28 december verschijnt.[1] "Mijnheer de Redacteur. Uit de couranten verneem ik dat op verschillende plaatsen, zooals Venlo, Heerlen, Maastricht, enz., pogingen gedaan werden, en gelden ingezameld, om te komen tot oprichting van een standbeeld van het H. Hart van Jezus. Nu heb ik al meermalen bij mij zelf gedacht, zou Weert achterblijven?" Een retorische vraag, want P. twijfelt er niet aan of zijn stad zal het goede voorbeeld volgen. Hij ziet minstens twee redenen waarom zo'n monument in Weert ook niet zou mogen ontbreken. "Waar de Heer van hierboven ons dierbaar vaderland en daarmede onze oude veste Weert, eerstens van de oorlogsramp en tweedens van de revolutie der anti-democraten heeft bewaard, zijn wij *openlijk* dankbaarheid verschuldigd en kunnen die het beste tot uiting laten komen door oprichting van zo'n standbeeld".
Volgens P. dient men nu eerst een Commissie van Voorbereiding samen te stellen die zijn voorstel nader gaat uitwerken. "En verzoek ik ieder die daartoe bereid is daarvan door inzending van b.v. een visite kaartje aan het Bureau van 'Het Kanton Weert' onder 't motto 'Standbeeld H. Hart' blijk te geven".

Zo begint de geschiedenis van het H. Hartmonument te Weert met een ingezonden brief. De verder onbekende P. refereert aan soortgelijke plannen, die dan elders in de provincie al in een vergevorderd stadium van uitvoering zijn. Dat past weer binnen een veel groter kader. In de eerste decennia van deze eeuw worden immers over heel de wereld op pleinen en bergtoppen H. Hartbeelden geplaatst. Het zijn tijdgebonden uitingen van een oude devotie, die pas in 1928 onder paus Pius XI een voor de gehele katholieke kerk bindende liturgische vorm krijgt. Bewust grijpt de paus terug op bijbelteksten uit het eerste en tweede testament. Belangrijk daarbij was een passage in het evangelie volgens Johannes. Deze vertelt daar dat Jezus uit Nazaret met nog twee anderen is gekruisigd. Omdat het bijna Pasen is en men niet wil dat er tijdens de feestdagen nog lijken aan het kruis hangen, krijgen Romeinse soldaten de opdracht om de benen van de veroordeelden te breken. Door deze ingreep trad de dood sneller in. "Maar toen ze bij Jezus kwamen en zagen dat hij al dood was, braken ze zijn benen niet. Wel doorstak een van de soldaten met een lans zijn zijde, en meteen kwam er bloed uit en water". (Joh 19, 33-34)

Gedurende de eerste tien eeuwen zijn het vooral de theologen van de christelijke kerk die, in het licht van andere schriftpassages, over de diepere zin van deze woorden bij Johannes nadenken. Mede onder invloed van de kruistochten en de verhalen van pelgrims, die het heilig land hadden bezocht, ontstaat er na 1250 in brede kring aandacht voor de lijdende Christus. De H. Hartdevotie is niet langer een zaak van theologen alleen. Bovendien wordt er nu ook een duidelijk verband gelegd met de Eucharistie. De Franciscanen en vooral de Dominicanen wijzen in hun prediking op het gewonde hart van de Verlosser als symbool van zijn liefde tot de mensen. Nog voor 1500 verschijnt dan in Straatsburg het 'Herz-Jesu-Büchlein', het oudste boekje over deze devotie.[2]

In de 15de eeuw geven de Karthuizers een krachtige impuls aan de vernieuwing van de devotie. Ze ondervinden daarbij veel steun van de zogenaamde 'Moderne devotie', een

vroomheidsbeweging die in ons land vooral bekend werd door Thomas a Kempis, de schrijver van 'De navolging van Christus'. De geestelijke traditie van vooral de Karthuizers uit Keulen inspireert de jonge Jezuïetenorde van Ignatius van Loyola. Op zijn beurt heeft deze orde grote invloed op de geestelijke vorming van katholieke intellectuelen en kunstenaars. De devotie tot het H. Hart neemt daarbij een belangrijke plaats in.

De openbaring van Margareta Maria Alacoque. Detail van een retabel, in het laatste kwart van de 19de eeuw vervaardigd in atelier P.J.H. Cuypers te Roermond en aanwezig in het Gemeentemuseum voor religieuze kunst Jacob van Horne te Weert.

De laatste belangrijke periode in de geschiedenis van de H. Hartverering begint met een Franse kloosterzuster. Margareta Maria wordt op 22 juli 1647 als vijfde kind geboren in het gezin Alacoque. De familie was niet rijk, maar kende toch een zekere welstand. Op 20 juni 1671 treedt Margareta Maria in bij de Orde der Visitatie in het klooster te Paray-le-Monial.
Op 27 december 1673, het feest van de apostel Johannes, was zij in gebed voor het Allerheiligste. Zoals zij later vertelde toonde Christus haar toen in een openbaring zijn goddelijk Hart. Er volgt een periode van meerdere openbaringen. De laatste en tegelijk belangrijkste heeft plaats onder het octaaf van Sacramentsdag in 1675. Volgens Margareta Maria verlangde Christus van haar dat zij zich zou inzetten voor de jaarlijkse viering van een feest ter ere van zijn H. Hart op de eerste vrijdag na dat octaaf. Die dag moeten de gelovigen de communie ontvangen en eerherstel brengen voor beledigingen hem in de Eucharistie aangedaan. Visioenen zijn meestal gericht op de persoonlijke verbondenheid met Christus. Bij de openbaringen te Paray-le-Monial gaat het echter heel opvallend niet om Margareta Maria zelf, maar om een zending aan de kerk.

In het verslag dat zij over haar openbaringen schrijft is sprake van beloften, die Christus daarbij gedaan zou hebben. Een bepaalde genade of zege verbindt hij aan de verering van zijn Hart. In haar geschriften tekent Margareta Maria een twaalftal dergelijke beloften op. Naar hun inhoud zijn ze terug te vinden in evangelieteksten waar Jezus uit Nazaret spreekt over de vruchten van een onvoorwaardelijk geloof. Wat hij toen in het algemeen formuleerde wordt nu nadrukkelijk toegepast op de H. Hartdevotie. Zo luidt de vierde belofte: "Tijdens hun leven en bij het sterven zal Ik een toevluchtshaven voor hen zijn". Woorden die verstaan moeten worden tegen de achtergrond van de evangelietekst: "En alles waarom je met vertrouwen vraagt in je gebed, zul je krijgen".(Mt 21,21)

Margareta Maria sterft op 17 oktober 1690. Toch zal het dan nog tot 6 februari 1765

duren voor paus Clemens XII instemt met de liturgische viering van een H. Hartfeest, een toestemming die uitsluitend gold voor de kloosters van de Visitatie. In Polen mocht het feest gevierd worden nadat de bisschoppen de paus daarover een theologisch goed gefundeerd memorandum hadden toegestuurd. In 1856 zet paus Pius IX een volgende belangrijke stap wanneer hij het feest uitbreidt tot de gehele katholieke kerk.
Op 25 mei 1899 verschijnt de encycliek 'Annum sacrum' van Leo XIII. Daarin wijdt deze paus de hele wereld toe aan het goddelijk Hart van Christus als hun koning. Die laatste toevoeging geeft aan dat verering van het H. Hart voortaan samen dient te gaan met het aanvaarden van Christus' gezag op elk gebied van het maatschappelijk leven.

Om dat idee voor de gelovigen handen en voeten te geven, propageert de Chileense priester Mateo Crawley - Boevy in 1907 de Intronisatie van het Hart van Christus-koning in het huisgezin. Voor die plechtigheid komt het gezin samen. Nadat een priester het H. Hartbeeld heeft gewijd, geeft een van de ouders het vervolgens een plaats in de huiskamer. De aanwezigen beloven daarop hun plichten als christen na te komen, en vragen het H. Hart het gezin te beschermen. In Het Kanton Weert van 4 januari 1919 staat een berichtje van pater Joachim ss.cc uit Ginneken. Hij wijst erop dat in Huize Regina Coeli te Scheveningen nog gratis boekjes verkrijgbaar zijn over de Intronisatie van het H. Hart.

Het initiatief uit Chili krijgt de volle steun van de paus en verspreidt zich zeer snel, ook over Europa. Het gebruik sluit aan op twee van de twaalf beloften die Jezus, volgens Margareta Maria, tijdens de openbaringen deed: "De woonstede, waarin de beeltenis troont en mijn Hart wordt vereerd, zal een gezegende plek zijn", en " Mijn, door de wereld niet gekende, vrede zal in hun gezinnen heersen".

In 1928 schrijft Pius XI zijn rondzendbrief 'Miserentissimus Redemptor'. Daarin legt deze paus de liturgische vorm van het H. Hartfeest bindend vast voor de gehele katholieke kerk. Wanneer het H. Hartfeest precies 100 jaar door de wereldkerk wordt gevierd, verschijnt op 15 mei 1956 de laatste pauselijke encycliek die aan deze devotie is gewijd. De titel van zijn rondzendbrief 'Haurietis aquas in gaudio', ontleent Pius XII aan de profeet Jesaja: "En u zult vol vreugde water putten uit de bronnen van de redding". (Jes 12,3)

De intronisatieplechtigheid blijft intussen niet beperkt tot de huisgezinnen. Voor en na worden parochies, dekenaten en overwegend katholieke landen aan het H. Hart toegewijd. Als uiterlijk teken daarvan worden over de hele wereld op pleinen en bergtoppen H. Hartbeelden geplaatst. De oproep van P. in Het Kanton Weert van 28 december 1918 sluit bij die ontwikkeling aan.

Een grootsch plan.
Hoewel de oproep van P. naadloos aansluit op wat katholieken over de hele wereld bezighoudt, lijkt er toch niet op te zijn gereageerd. Er gaat in ieder geval meer dan een jaar overheen voordat het thema in Het Kanton Weert opnieuw aan de orde wordt gesteld. Onder de kop 'Standbeeld ter eere van het H. Hart' verschijnt op 23 april 1920 een open brief van moderator P. Hermkens.[3] De tekst is om meer dan een reden interessant. Vooreerst valt op dat de schrijver met geen woord rept over de oproep, die P. indertijd al deed. "De R.K. Studenten vereeniging 'St. Augustinus' te Weert nam het initiatief tot een grootsch plan n.l. de oprichting van een standbeeld ter eere van het H. Hart van Jezus op een der openbare pleinen der stad, aan te wijzen door de bevoegde autoriteiten, een plan, dat zeer zeker met volle sympathie zal begroet worden door de echt katholieke bevolking van ons goed Weert, zoowel voor stad als gehucht".

De tekst is ook interessant omdat Hermkens zijn argumenten zowel aan de encycliek van Leo XIII ontleent als aan de Intronisatie-plechtigheid van pater Mateo. "Het zal voor Weert een dag zijn van weergalooze glorie, wanneer het heele volk met geestelijke en wereldlijke autoriteiten aan 't hoofd zal optrekken naar het nieuw opgerichte standbeeld om geheel de bevolking toe te wijden aan het H. Hart". De moderator werkt het gegeven nog wat nader uit. "Heerschen moet het H. Hart van Jezus in het huisgezin, in de maatschappij, heerschen overal, erkend in Zijn rechten, gehoorzaamd in Zijn wet, verheerlijkt in Zijn lijden, bemind in Zijn liefde".
Ten slotte plaatst ook hij de H. Hartdevotie in een eucharistische context. "De mensch, de geheele maatschappij kan niet, mag niet buiten Jezus die ons van uit Zijn eucharistisch tabernakel reeds twintig eeuwen toeroept: Ziehier het Hart, dat de mensch zoo bemind heeft; bemint Mij weder keerig, Ik wil heerschen door Mijne liefde". Dit laatste citaat verwijst naar de beschrijving door Margareta Maria Alacoque van haar laatste openbaring.
Ook over de stappen, die nu verder gezet moeten worden, is nagedacht. Het bestuur van de studentenvereniging benaderde enkele dames en heren met de vraag zitting te nemen in een Comité van Actie. Hun namen zullen in een volgend nummer van het blad bekend gemaakt worden.
Hermkens sluit af met een bewogen oproep. "Geachte ingezetenen van Weert toont dat in U nog leeft het aloude geloof van Antonius en Hieronymus van Weert, toont Uwe groote liefde tot Jezus' H. Hart door uw milde bijdragen voor een verheven standbeeld, blijft niet ten achter bij Uwe zustersleden in Limburg, waar reeds langer zulke beelden prijken". Waarschijnlijk bleef een drukfout staan en werden de 'zustersteden' bedoeld.
"Reeds aanstonds zal in dit blad eene inschrijving geopend worden voor inzameling van gelden", had Hermkens nog opgemerkt. Vandaar dat ook een rubriekje 'Giften' is opgenomen. Hijzelf en de R.K. Studentenvereeniging tekenen elk voor *f* 25,-.

Een week daarna worden inderdaad de namen gepubliceerd van hen, die de uitwerking van de plannen verder ter hand gaan nemen. In het Eere Comité namen zitting deken Mgr. E. Haenen, burgemeester Mr. W. Kolkman, de directeur van het Bisschoppelijk College Mgr. H. Wouters en pater Simon Bennenbroek.
Het Comité van Actie wordt gevormd door "de Heeren en Dames: J. Ares, J. Boermans, Professor J.Boers, Mejuffrouw Liza Esser, M.Hanraets, Mr. Jos Hermans, Professor P. Hermkens, E. Hupperetz, Mevrouw Const. Janssens-Haffmans, Arnold Jansen, A. Rooijmans, Emm. Smeets, P.v d Bosch, J.v.d.Venne, Mevr Dr. Vrancken, Aalmoezenier W. Linssen".[4]
Volgens afspraak legt Het Kanton Weert elke week verantwoording af van de binnengekomen giften. In drie weken tijd ontvangt de redactie fl 162,10. De grootte van de giften varieert sterk. Slechts een enkeling tekent voor een bedrag van rond de 25 gulden. De 6de klas van de muloschool voor meisjes zamelt fl 4,60 in. Een onbekende geeft *f* 1,00 "Om een gunst te verkrijgen op hoop van navolging". Een ander tekent bij een gift van 1 gulden aan: "Weinig met een goed hart".

Voor de eerste vergadering treffen de beide comités elkaar op de avond van donderdag 13 mei in het St. Jozefsgebouw. Volgens het verslag in de krant was bijna iedereen aanwezig en verliep de vergadering zeer geanimeerd. Het Comité van Actie kiest een bestuur. Voorzitter P. Hermkens, een van de initiatiefnemers, wordt terzijde gestaan door secretaris J.M.H. Boermans en penningmeester Mej. E. Esser.
Langdurig discussiëren de aanwezigen over de beste standplaats voor het H. Hartbeeld. De meningen daarover lopen nogal uiteen, zodat het niet tot een besluit komt. "Dit zal nader een punt van overweging uitmaken".[5] Er gaat die avond nog een intekenlijst rond,

waarbij *f* 410,- wordt ingezameld. "Aan de ingezetenen zal gelegenheid geboden worden, op de lijsten in te teekenen".

Van 15 tot 23 mei heeft in de St. Martinuskerk, onder leiding van paters Redemptoristen, een zogenaamde 'vernieuwing van de H. Missie' plaats. Met het oog op geloofsverdieping werden vroeger in parochies soms gedurende enige dagen of weken speciale vieringen gehouden. Men sprak dan van een volksmissie of H. Missie. In 1836 had deze voor het eerst te Weert plaats. Als blijvende herinnering werd toen het missiekruis aan de St. Rumolduskapel geplaatst. De vernieuwing van de H. Missie in 1920 werd afgesloten met een toewijding van de parochie aan het H. Hart. "Buitengewoon plechtig was deze laatste oefening. Het beeld van het H. Hart, werd door de kerk gedragen en op een pyramide van bloemen geplaatst, waar tusschen electrische gloeilampjes mooie lichteffecten te weeg brachten. Het was een schitterend slot!"[6]
Aan die plechtigheid herinnert het Comité van Actie wanneer het de Weerter bevolking aanspoort de huis-aan-huis-collecte voor het H. Hartbeeld royaal te steunen. "En wij twijfelen niet, of onze stoutste verwachtingen zullen nog overtroffen worden. Immers gij beseft, dat het Rijk van Jezus' Hart moet heerschen over de wereld; in de zegenrijke dagen van de vernieuwing der H.Missie zaagt Gij beter dan ooit in, dat alleen het Rijk van Jezus vrede en geluk kan brengen in uwe ziel, in uw huisgezin, in uwe familie; Jezus moet Gij dus eeren, Hem ter eere stichten eene openlijke manifestatie van uwe liefde en dankbaarheid, tevens een blijvend aandenken aan de H.Missie en hare vernieuwing".[7]
De oproep was niet aan dovemansoren gericht, want velen in Weert reageren spontaan wanneer door dames in de stad en de naaste omgeving wordt gecollecteerd. Twee weken later schrijft het Comité van Actie dan ook enthousiast: "Een woord van hartelijken dank past na afloop der collecte in de stad voor het standbeeld, ter eere van het H. Hart, die in ronde cijfers opbracht de som *f* 2700,-. Gij hebt getoond, katholieke Weertenaren, dat vurig geloof, echte godsdienstzin, innige liefde voor het Rijk van Jezus U bezielt. Moge het H.Hart Zijne rijkste zegeningen uitstorten over onze goede stad om Uwe groote mildadigheid te beloonen".[8]

Volgens de plannen worden de inwoners van de gehuchten op een later tijdstip benaderd door leden van de Studentenvereeniging. Dat gebeurt inderdaad de maand daarna. "De vacantiedagen voor onze kranige studeerende jeugd zijn aangebroken en zij stellen gaarne een gedeelte van hun tijd beschikbaar om onder U gelden in te zamelen, die Gij ter zijde legdet om Weert een standbeeld te bezorgen, onze goede stad waardig".[9]
Ter ondersteuning van deze collecte herinnert het Comité van Actie aan de twaalf beloften van Paray- le-Monial. "De menschen in de wereld zullen door deze aantrekkelijke devotie alle hulp erlangen, die zij in hun staat noodig hebben d.w.z. den vrede in hun huisgezin, steun bij hun arbeid, den zegen des hemels op al hun ondernemingen, troost in al hun wederwaardigheden en juist in dit H. Hart zullen zij een toevluchtsoord vinden gedurende heel hun leven en bijzonder in het uur van hun dood".

In Het Kanton Weert komt het onderwerp voorlopig niet meer aan de orde. Ook het rubriekje 'giften' ontbreekt, al wordt wel elke week vermeld wat voor bepaalde andere doelen werd ingezameld.
De eerste vergadering van het Comité van Actie waarvan weer verslag wordt gedaan, heeft plaats op dinsdag 26 oktober van dat jaar. De penningmeester, mej. E. Esser, kon de aanwezigen mededelen dat er dankzij de diverse acties nu ongeveer 3500 gulden in kas is. Die avond wordt ook een Commissie van Advies ingesteld. Als leden worden

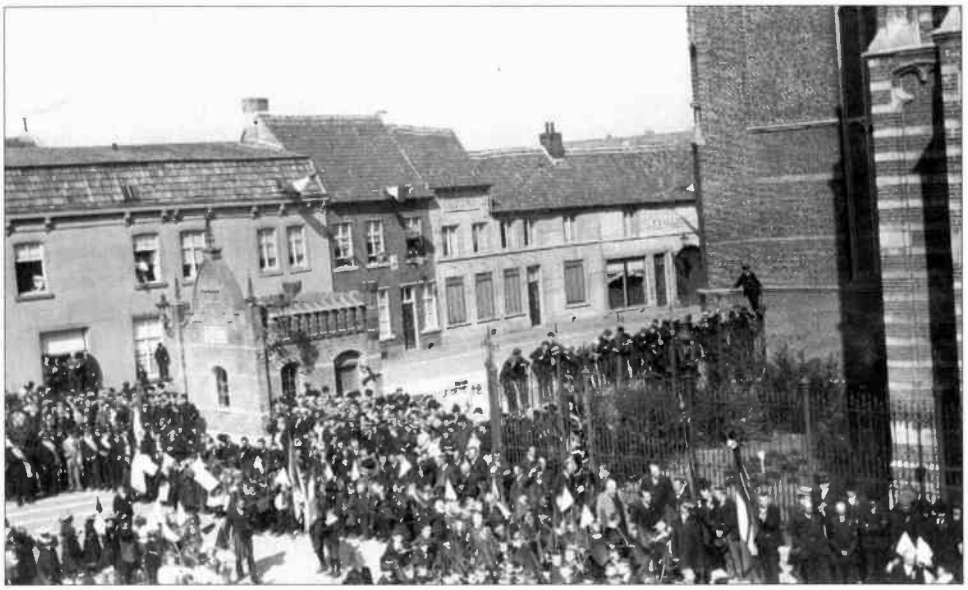

De Korenmarkt met stadswaag en het tuintje bij de kerk.

benoemd "de WelEerw.ZeerGeleerden Heer Jos Boers, Mejuffrouw E. Esser en den heer A. Rooymans".[10] Aan hen de opdracht na te gaan welke kunstenaar gevraagd moet worden om voor Weert een H. Hartmonument te ontwerpen. "Welke Commissie zich nog meerdere keren buiten het Comité van Actie zal assumeren".

Zooveel hoofden, zooveel zinnen.
Tijdens de vergadering van 26 oktober buigen de commissieleden zich ook weer over de vraag op welke plaats in de stad het beeld het best tot zijn recht zou komen. Een aantal mogelijkheden dienen zich daarvoor aan. Nadat de voor- en nadelen van de diverse opties zijn besproken, valt bij stemming de keuze op de Oelemarkt.[10]

Nu de plannen van het Comité openbaar zijn gemaakt laten reacties niet lang op zich wachten. De volgende week al wordt een ingezonden brief afgedrukt van 'Een vereerder van het H. Hart'.[11] Deze las over het plan om het H. Hartbeeld op de Oelemarkt te plaatsen. "Wat het geacht Comité heeft doen besluiten om zijn keuze te vestigen op die plaats verklaar ik niet te begrijpen, ik vind dat die plaats aller ongelukkigst is gekozen". Schrijver geeft toe dat het moeilijk zal zijn een plaats te vinden waar ieder vrede mee heeft. "Zooveel hoofden, zooveel zinnen". Maar op dit plein is er onvoldoende plaats voor een standbeeld "dat gedurende honderden jaren getuigenis zal moeten afleggen van de godsdienstige gezindheid der Weerter bevolking". Was hij lid geweest van het Comité dan had hij zich krachtig tegen dit besluit verzet. Bovendien lijkt het hem dat er wel meer Weertenaren zullen zijn die graag een woordje willen meespreken. Is het niet mogelijk voor hun mening wat plaats in te ruimen in de kolommen van Het Kanton Weert? Door voor- en nadelen tegen elkaar af te wegen zal de uiteindelijke keus vallen op een plaats waarmee de meesten kunnen instemmen. "Men deelde mij nader nog mee, dat het plan 'Oelemarkt' slechts 5 van de 16 stemmen kon halen; Wel een bewijs, dat de overgroote meerderheid der bevolking er beslist tegen is".

Keuze voor de Oelemarkt kan ook geen genade vinden in de ogen van iemand die zijn

ingezonden brief ondertekent met Dixi, het Latijnse woord voor: ik heb gezegd.[12] Hij wijst erop dat het beeld daar met de rug naar de kerk zou komen te staan. Bovendien passeren alleen zij de Oelemarkt die op de Biest moeten zijn of er vandaan komen. Vreemden zie je er zelden. Waarom wordt het beeld niet op de Markt geplaatst, voor het huis van de Heer Math Kneepkens ? Dixi moet al met anderen over zijn opvatting gesproken hebben. Eén leek het een bezwaar dat te veel karren de Markt passeren. Volgens Dixi houdt dat argument geen steek. Er moeten immers toch maatregelen genomen worden om alle verkeer uit de stad te weren. "Het vervoer der zwaar-beladen boerenwagens, de snelrijdende auto's en de dreunende vrachtauto's midden door de stad levert veel last voor de bewoners, brengt schade aan de huizen en gevaar voor kinderen. In welke stad van beteekenis is dat aldus?" Schrijver maakt van de gelegenheid meteen gebruik om een pleidooi te houden voor de omleiding van het verkeer via de Penitentenwal. Dat zou de bewoners een plezier doen en de vrachtrijders zelf niet minder.
De week daarop klimt 'Een ander Vereerder van het H. Hart' in de pen.[13] Hij gunt de bewoners van de Oelemarkt graag de eer van een H. Hartbeeld. Toch onderschrijft hij de bezwaren, die tegen plaatsing daar al werden ingebracht. Vervolgens laat hij de andere mogelijkheden, die het Comité nog had aangedragen, de revue passeren.
Een van hun voorstellen betrof plaatsing van het H. Hartbeeld op een plein in het nieuwe stratenplan, dat de gemeente denkt aan te leggen tussen de Stationsstraat, de Wal, de Maaspoort en de spoordijk. Dit voorstel wijst hij af om een heel opvallende reden. Ging het om een willekeurig standbeeld, bijvoorbeeld om een 'Jan van Weert', dan kon hij daar vrede mee hebben. Maar nu betreft het toch een beeld van Hem "die onder ons heeft gewoond". Daarvoor is een plein in die hoek van de stad te eenzaam en te ver van het centrum.
Dan was er gewezen op een plaats midden tussen de bomen in het verlengde van het Julianaplein. Volgens inzender zou het daar inderdaad goed tot zijn recht komen. Maar de onmiddellijke nabijheid van de stadswaag maakt die plaats ongeschikt vanwege alle drukte die de kooplui met hun voertuigen veroorzaken. Om nog maar te zwijgen over het geschreeuw van de varkens, het afval en vuil. Bovendien staat het beeld ook daar niet midden tussen de mensen.

Dat laatste bezwaar doet zich niet voor bij plaatsing op de Markt, een mogelijkheid die het Comité van Actie ook had geopperd. "Dat is inderdaad een prachtige plaats en, ik voor mij zal aan die keuze mijne volle goedkeuring hechten, bijaldien er niet nòg een betere plaats gevonden wordt". Er gaan en komen immers nogal wat schoolkinderen over de Korenmarkt. Zullen die "het plantsoen, wat er toch wezen moet, ongemoeid laten? En zal het eerbiedwaardig Beeld in de dagen der kermis niet een zonderling figuur maken tusschen tenten, carrousels, enz.?"

In dezelfde aflevering van Het Kanton Weert staat nog een tweede ingezonden brief, een lang verhaal over ruim twee kolommen op de voorpagina, dat ondertekend is met P.D.. Hem stoort het dat de schrijver van de brief, die een week eerder werd afgedrukt, het onderwerp zo negatief benaderde en niet met een goed alternatief kwam voor de Oelemarkt. Het is inderdaad vrij gemakkelijk om honderd redenen aan te voeren tegen een bepaalde keus. Maar het is moeilijker een plaats aan te wijzen waar het beeld dan wel goed zou staan.
P.D. stemt daarom graag in met de eerste mogelijkheid die tijdens de vergadering van het Comité was geopperd. Dat voorstel betrof plaatsing bij de St. Martinuskerk, links van de toren. Daar bevindt zich een soort tuintje, dat aan de straatzijde met een hek is afgesloten. Voor deze standplaats pleiten heel goede argumenten.

Op de eerste plaats moet zo'n H. Hartbeeld toch ergens staan waar het ook gezien wordt. Zo dicht bij de ingang van de kerk aan de Markt is dat zeker het geval. Daar staat het volgens schrijver bovendien op de voornaamste plaats in de stad. Vlakbij immers liggen zowel het stadhuis, het voornaamste civiele gebouw, als de kerk, sinds 1500 het eerbiedwaardigste gebouw van Weert.
Stond het beeld midden op de Markt of op een plein in het nieuwe stratenplan, dan zou het zeker aantrekkingskracht uitoefenen op de "dikwerf baldadige, altijd lichtzinnige jeugd". Bovendien zou het op de Markt of de Korenmarkt tijdens de kermis midden tussen de tenten, kramen en carroussels komen te staan, te midden van een "woelende en joelende volksmenigte, die in die dagen zich niet altijd even netjes gedraagt".
Schrijver is er daarenboven van overtuigd dat het beeld het best kan staan op grond, die aan de kerk behoort. "Op gemeentegrond staat het niet zoo veilig. Zooals de Gemeenteraad heden is - Gode zij dank - is er geen gevaar te duchten; maar wie weet, hoe hij (= de Gemeenteraad) over 50, 60 jaar zal zijn samengesteld? Is het geval nu heelemaal ondenkbaar, dat als dan een anti-katholieke, een socialistische, of communistische Raad op het Gemeentehuis zal zetelen, voor wie dat Beeld op een publieke plaats een doorn in 't oog is, en die niets liever zal doen, dan dat Beeld zoo spoedig mogelijk te verwijderen?"
Nu gaan er wel stemmen op die beweren dat een modern beeld niet past bij een eeuwenoude kerk en toren. Maar volgens P.D. is dat nu weer typisch een opvatting van historici. "Die menschen zijn nu eenmaal anders dan gewone menschen. Trouwens op zeer vele plaatsen, o.a. te Maastricht, te Nederweert, ziet men hetzelfde: waar zulks mogelijk is, plaatst men het Beeld naast de kerk, overtuigd als men is, dat het daar de meest eervolle plaats inneemt".
Anderen menen dat bij plaatsing in het tuintje de indruk kan worden gewekt dat het een beeld van het kerkbestuur is en niet van de hele parochiegemeenschap. Maar is dat dan zo erg? "Wie zal na eenige jaren vragen, door wien het Standbeeld is opgericht? Wel zal men zich afvragen of het Beeld goed geplaatst is". Er kan trouwens op het voetstuk een tekst worden aangebracht waaruit blijkt op wiens initiatief het beeld geplaatst werd.

Alles overwegend kiest P.D. voor de ruimte naast de kerkingang. Toegegeven, "het tuintje zelve schijnt niet door een specialiteit in tuinbouw te zijn aangelegd". Maar er valt best iets van te maken. Gezien de afmetingen van 14 x 10 meter is er ruimte genoeg om achter het beeld enkele thuja's of andere altijd groen blijvende sierbomen te planten, mogelijk nog wat struiken ter weerszijden van het beeld en een bloemperkje ervoor. "Voor wie aan zijn godsvrucht wenscht te voldoen" kunnen er dan eventueel nog enige bidbankjes worden neergezet. "Het massief ijzeren hek maakt zoo een beetje den indruk, als of daarachter wilde beesten zijn opgesloten". Maar dat hek kan best wat lager worden gemaakt of vervangen door iets dat lichter en sierlijker is. Met weinig kosten en moeite kunnen zowel het beeld als de directe omgeving bij sommige gelegenheden elektrisch worden verlicht. Dat hoeft overigens niet op stel en sprong te gebeuren want "nu reeds staat er een gaslantaarn die het beeld 's avonds verlicht".
Wordt een en ander zo aangepakt dan kan men later nog een tweede tuintje aanleggen aan de andere kant van de kerkingang. Daar zou een Mariabeeld goed tot zijn recht komen. "Waar zou men zoo iets vinden?"
Tenslotte vraagt P.D. zich af wie de verzorging van het beeld en de versiering op zich gaat nemen. Dat lijkt geen taak voor het Comité van Actie. Dit is weliswaar zeer actief, maar na verloop van tijd zal het worden opgeheven. "Het Gemeentebestuur - wat voortdurend wisselt - zal zich van het Beeld, noch van het onderhoud, noch van de versiering er van het minste aantrekken, wat trouwens niet tot zijn competentie behoort".

Sommigen in zijn omgeving menen dat er altijd wel mensen zullen zijn die zorg voor het monument willen dragen. Dat is ongetwijfeld een mooie gedachte, maar hoelang zal de belangstelling ervoor duren? Kijk maar eens naar het kerkhof. Als er net iemand gestorven is, dan beweert de familie dat ze het graf altijd zullen verzorgen. Kom je echter na een paar jaar nog eens kijken, dan staat het vol onkruid als er tenminste nog iets van een graf over is. "De menschen gaan voorbij, maar het Beeld blijft; waar het eenmaal staat, zal het blijven staan". De zorg ervoor moet daarom in handen worden gegeven van een instantie als de kerk, "een lichaam van blijvende aard". Maar de parochie zal dat alleen doen wanneer het beeld dicht bij de kerk staat.
Samenvattend kan gezegd worden dat keuze voor deze plaats in elk geval onpartijdig is. Niemand kan zich erdoor benadeeld voelen of bevoordeeld.

Op de uitvoerige beschouwing volgt twee weken later een reactie, van iemand die met J.B. ondertekent.[14] Hij is het weliswaar niet in alles met P.D. eens, maar wel met diens keuze voor het tuintje bij de kerk. "Doch, geachte Redactie, ik wilde wel eens het antwoord vernemen op de vraag: aan wie komt de beslissing toe van de plaatsing van het H. Beeld? Is 't de Kerk?, Is 't de studentenclub?, Is 't een andere Vereeniging hier ter plaatse?" Volgens schrijver zou de gemeenteraad, die de gehele bevolking vertegenwoordigt, een standplaats voor het beeld moeten aanwijzen. Met dien verstande "dat zij de verantwoordelijkheid dragen van hunne beslissing, en tevens de verplichting aanvaarden, om ook in de verre toekomst voor het onderhoud en de versiering van het Beeld te zorgen". Valt ook hun keus eventueel op het tuintje bij de kerk, dan kan de gemeente de verzorging van het beeld aan het kerkbestuur overdragen, die dat graag op zich zal nemen.

Een tweede ingezonden brief is geschreven door de Weerter Studenten te Rolduc. Gewoontegetrouw zaten ze op zondagmiddag bij elkaar. Het gesprek kwam al gauw op het pleidooi van P.D. om het H. Hartbeeld in het tuintje bij de kerk te plaatsen. "Na herlezing waren wij 't allen roerend eens dat dan 't standbeeld voor immer in een hoek geduwd zou zijn, want hoe kan een relatief klein standbeeld naast onze monumentale kerk komen staan!" Ze voelen daarom meer voor plaatsing in de omgeving van het waaghuisje op de Markt.
Ook de kermis met alle tenten, kramen en carroussels op de Markt en Korenmarkt kwam ter sprake. Je kunt dat probleem best wat positiever benaderen. Kan er dan immers van een H. Hartbeeld ook geen vermanende werking uitgaan? Worden de diverse kermisattracties eventueel wat meer over de stad verspreid, dan kan de ruimte rond het beeld vrij blijven.
De angst voor een toekomst onder een anti-katholieke gemeenteraad delen de studenten niet. Zo'n vaart zal het wel niet lopen. Het onderhoud kan gevoeglijk aan het kerkbestuur worden overgedragen.

Ze missen overigens de vaste rubriek 'giften' in Het Kanton Weert. Toch zal de redactie nog graag geld voor dat doel in ontvangst nemen. De jongelui zijn eerlijk genoeg om de hand ook in eigen boezem te steken. "We bespraken nogmaals onzen slechtgeslaagden rondgang op de gehuchten. Waaraan was dat toch te wijten dat onze buitenbewoners zoo weinig bijdroegen? De sympathie was groot genoeg, dat bleek wel, maar de duiten kwamen niet los. Zou de propaganda voor de gehuchten niet voldoende zijn geweest? We weten 't niet". Zou het niet mogelijk zijn, zo vragen zij zich af, om nog eens op een bepaalde zondag voor dat doel in de kerken buiten de stad te collecteren?

P.D, zelf laat er geen gras over groeien en dient de studenten uit Rolduc twee weken later al van repliek.[15] Hun reactie maakt hem duidelijk "hoezeer zelfs de jeugd op de

schoolbanken, ofschoon ze - natuurlijk - geen stem in 't kapittel heeft, zich voor die schoone zaak interesseert". Hij deelt hun mening dat het beeld op de Korenmarkt geplaatst zou moeten worden als het tuintje bij de kerk wordt afgewezen. Maar hun bezwaren tegen die ruimte lijken hem zwak. "Het standbeeld, zeggen ze, zou voor immer in een hoek geduwd zijn. Want, hoe kan een relatief klein standbeeld, naast onze monumentale kerk komen staan? Maar, vriendjes, hoe komt 't in uw jeugdige hersentjes op om te spreken van 'in een hoek duwen'?". Het beeld zou juist op die plaats goed tot zijn recht komen. "Volgens de meening van een overgroot getal onzer stadgenooten zal het Beeld 'in dien hoek' een zeer schoon effect maken". P.D. zou hen onmiddellijk gelijk geven als het beeld tegen de kerkmuur werd geplaatst. Maar uit zijn beschrijving blijkt toch dat het perk ruim genoeg is om het in 't midden daarvan neer te zetten. Bovendien hield hij een pleidooi voor een gepaste achtergrond met groenblijvende bomen.
Volgens hem wordt het beeld daar ook niet weg 'geduwd'. Het zal immers met een grote plechtigheid geïnstalleerd worden, en dat klinkt heel anders. Toch wil hij er van uitgaan dat het allemaal niet zo kwaad bedoeld was. "De jeugd overdrijft gaarne en wikt haar woorden niet".
Waarom maken ze eigenlijk bezwaar tegen plaatsing naast de kerk? Het staat er dan een meter of vijf vandaan. Komt het volgens hun voorstel bij de Waag, dan scheelt dat hooguit tien meter. Trouwens, "in de nabijheid van een gebouw als de kerk zal een beeld nimmer tot zijn volle recht komen".
Wat de kermisgangers betreft mag je aannemen dat ze door zo'n beeld niet tot bezinning zullen komen. Er was al veel gewonnen wanneer de gemeenteraad wilde besluiten om de kermis daar niet toe te laten. Dan rest nog het probleem van de schoolgaande jeugd. P.D. zou niet hardop durven zeggen "dat 't hun volop vrij staat aldaar te voetballen enz. en ik vrees dat de eerbied voor het H.Beeld er niet bij winnen zal". Ook om die reden verdient het toch de voorkeur het beeld enigszins terzijde van de Markt op te stellen.

Op hun beurt reageren de Weerter studenten te Rolduc, duidelijk in hun wiek geschoten.[16] "Heusch P.D. in uw ingezonden stuk denkt U te moeten schrijven, zooals een schoolmeester spreekt tegen werkelijk kleine broekjes van 6 tot 10 jaar. Wij geven U echter de verzekering, dat wij ons niet willen rekenen onder de eerste cathegorie, hierboven genoemd. Dus het exces wordt verworpen. Wij zijn studenten van de Philosophie en Rhetorica. Wij studenten overdrijven in deze NIET en wikken onze woorden wel !" Dat zij geen stem in het kapittel hebben kan waar zijn, maar zij behoren wel tot de initiatiefnemers en mogen daarom met meer recht dan P.D. advies geven. Dat advies luidt onverkort: nooit plaatsen in de hoek voor de kerk.
Bij hun voorkeur voor de Korenmarkt gaat het overigens niet om het verschil tussen vijf of tien meter ten opzichte van de kerk. Belangrijk is alleen dat het beeld dan van alle kanten zichtbaar is. Ook ten aanzien van het gedrag van kermisgangers blijven ze verschillen van opvatting. "Verder wenschen wij niet meer op deze aangelegenheid terug te komen en laten de beslissing over aan het comité ad hoc".

De discussie via de kolommen van Het Kanton Weert komt nu meer en meer op een zijspoor terecht. Zo is er de ingezonden brief van een zekere 'X'.[17] Het antwoord van de studenten uit Rolduc "heeft mij, en velen met mij ten zeerste ontstemd". Wie P.D. eigenlijk is en wat die wil is hem tamelijk onverschillig. Maar dit optreden van de jeugd is ongepast. Hoe durven zij, die over een paar jaar als priester of leek leiding moeten geven aan het volk, zo'n toon tegen een meerdere aan te slaan? Hem is overigens ter ore gekomen dat de brief mogelijk door iemand anders geschreven is. In dat geval dienen de studenten er in het openbaar duidelijk afstand van te nemen.

Schrijver hoeft niet lang op antwoord te wachten. Iemand, die tekent met 'XX', neemt het op voor de jongelui.[18] "In tegenstelling met den geachten inzender X, heeft het ondergeteekende en velen met hem prettig gestemd, dat die Heeren studenten voor hun goed recht opkwamen. Waarom ook zouden zij als initiatiefnemers in deze, dit niet doen?" Als P.D. de gekaatste bal niet terug verwachtte, had hij niet moeten schrijven. "Ik voor mij, geachte X, zie veel liever, dat diezelfde Heeren nu reeds toonen beginselvastheid te hebben, en hunne opinie niet prijs te geven voor een andere, zoolang die niet als beter kan erkend worden". Had een derde de tekst van de ingezonden brieven voor hen geschreven, dan deert hem dat ook niet. Zij immers ondertekenden het verhaal en stemmen er derhalve mee in. De onbekende, die zichzelf XX noemt, merkt heel verrassend nog op dat het altijd de voorkeur verdient een ingezonden brief volledig te ondertekenen met 'Naam en Van'.
Nu laat ook dr. Jos. J.A. Boers van zich horen.[19] Door sommigen in de stad wordt beweerd dat hij achter de letters J.B. schuilgaat. Anderen weer denken dat hij de verhalen voor de studenten schreef. Noch het een, noch het ander is echter waar. Als lid van het Comité van Actie behoort hij te zwijgen en zich niet in de discussie te mengen, al kost hem dat wel moeite. Hij ondertekent als eerste met zijn volledige naam.

Er is nog een tweede ingezonden brief.[19] Schrijver O.D. woont weliswaar in Amsterdam, toch bleef hij Weertenaar en een trouw lezer van Het Kanton Weert. Hij is onaangenaam getroffen door het persoonlijke karakter dat de discussie meer en meer heeft gekregen. Een misplaatste polemiek waarbij het al lang niet meer gaat over het vinden van een goede standplaats voor het H. Hartbeeld. Hij raadt iedereen daarom dringend aan met deze discussie op te houden, "en hun betoonde activiteit aan te wenden om na te gaan, waar het grootste deel der Weertenaren hun beeld van het H.Hart willen zien verrijzen, om vervolgens de leidende commissie in dien geest van advies te dienen". De oproep lijkt aan te slaan, want het blijft hierop twee weken stil.
Intussen hebben de diverse comités niet stil gezeten. Dat blijkt uit een mededeling onder de kop 'Standbeeld H. Hart'.[20] "In eene daartoe belegde vergadering sloot zich het Comité van Actie tot oprichting van een standbeeld van het H. Hart van Jezus met algemeene stemmen aan bij het voorstel der Commissie van Advies in zake keuze van dat beeld, om de opdracht voor de vervaardiging er van te geven aan den bekenden beeldhouwer August Falise uit Wageningen, den ontwerper en vervaardiger van dergelijke standbeelden te Venlo, 's Bosch en Oss.
Uit het goed gedocumenteerde rapport der Commissie van Advies bleek, dat deze niet dan na ernstige bestudeering der ingezonden ontwerpen, steunend op hoogstaande deskundige voorlichting tot een voorstel was overgegaan. Voor ons ligt hierin een waarborg, dat in ons midden een alleszins waardig monument zal verrijzen ter eere van Jezus onzen Koning".

Ook in de raadsvergadering van 22 april komt het onderwerp aan de orde.[22] Wethouder E. Hupperetz, die de vergadering voorzit, deelt mede "dat door de Commissie van het Standbeeld van het H. Hart het ontwerp-Falise van het beeld aan burgemeester en wethouders getoond is. Het plan is dit standbeeld op een granieten voetstuk te plaatsen, dat rust op een ingegraven beton-vloer".
Geld voor de aankoop van het graniet is er weliswaar nog niet. Toch vertrouwt de Commissie erop dat het daarvoor benodigde bedrag nog bij elkaar komt. De vraag is nu "of de Gemeente voor hare rekening wil nemen het maken van het graafwerk en de beton-onderlaag. De kosten daarvan zullen om de 200 gulden bedragen". Zonder hoofdelijke stemming wordt daarop besloten "het gevraagde werk voor rekening der Gemeente te nemen".

Tempelman informeert naar de plaats, waar het beeld zal komen te staan. "De Voorzitter antwoordt, dat door de Commissie, bij meeste stemmen, besloten is het beeld te plaatsen op de Oelenmarkt. De Gemeenteraad zal echter daarvoor vergunning te verleenen hebben. Een desbetreffende vraag zal den Raad binnenkort bereiken".

In juni komt de raad nog op een en ander terug.[23] Bij de ingekomen stukken is een "Schrijven van het Comité, tot oprichting van een Standbeeld van het H. Hart van Jezus te dezer stede, waarin dank gebracht wordt aan den Raad voor de bereidheid de kosten voor het graafwerk en de betonlaag te dragen".
Vervolgens krijgt ook de plaats van het beeld weer alle aandacht. Volgens een mededeling van raadslid Mertens wordt het monument met voetstuk zes meter hoog. Doordat de desbetreffende commissie voor de Oelemarkt koos, kwamen de andere opties te vervallen. "Nu hebben burgemeester en wethouders met den beeldhouwer en maker van het beeld, den Heer Falise, uit Wageningen, een rondgang door de stad en omgeving gehouden en werd het Julianaplein als de meeste geschikte plaats voor het beeld aangeweezen". Raadslid van Kimmenade stemt van harte in met deze keus. Van Mierlo daarentegen blijft voor de Oelemarkt opteren. Ook daar komen veel mensen langs en het beeld staat er niet "tussen schreeuwende varkens".
Van Kimmenade wijst hem erop, dat het Julianaplein toch meer in de loop ligt. Immers wie Weert bezoekt, komt er langs. "Hij heeft de plaats tusschen de boomen nauwkeurig in oogenschouw genomen en vindt ze in alle opzichten prachtig. Van schreeuwende varkens is geen kwestie".
Raadslid Tempelman sluit zich aan bij de keus van burgemeester en wethouders en de ontwerper. Volgens hem zou het beeld echter midden in het bloemperk op het Julianaplein moeten staan. Met het oog op het verkeer is plaatsing iets verderop tussen de bomen op de wal niet aan te bevelen. Volgens de voorzitter is dat inderdaad de bedoeling.

Omwille van passerend verkeer komt ook de Maaspoort niet in aanmerking.
"Daarna wordt het voorstel van burgemeester en wethouders om het standbeeld van het H. Hart van Jezus te plaatsen midden op het bloemperk van het Julianaplein, zonder hoofdelijken stemming aangenomen".

Regi suo cives.
Een maand voor de grote dag verschijnt dan eindelijk het bericht waar menigeen op heeft gewacht. Het staat, afgedrukt over de hele breedte van de binnenpagina, te lezen in Het Kanton Weert: Plechtige Intronisatie van het H. Hart-beeld, te Weert, op Zondag 28 Augustus 1921.[24]
In het kort gaan voorzitter Hermkens en secretaris Boermans nog wat op de plechtigheid in. "Het Comité van Actie geeft bij deze kennis, dat in de vergadering van Maandag j.l. besloten is de onthulling van het standbeeld te doen plaats hebben op Zondag, 28 Augustus a.s., en dat is benoemd een Feestcommissie, bestaande uit de Heeren J.M.Boermans, Mr. Jos Hermans en Emmanuel Smeets, die de leiding der feestelijkheid op zich zullen nemen.
Ter bespreking daarvan heeft het Comité de eer de Besturen van ALLE vereenigingen van Weert en verdere belangstellenden OP TE ROEPEN tot een vergadering in het Patronaatsgebouw, op Dinsdag 2 Augustus, te 7 uur 's avonds. Laten we allen samenwerken om te komen tot een grootsche openbare hulde aan Jezus, onzen Koning".

Met bijna dezelfde woorden wordt deze oproep om deel te nemen aan de vergadering de week daarna nog eens herhaald. Over de hele breedte van de binnenpagina prijkt ook dan weer dezelfde kop als een week eerder.[25]

Voor de stoet trekt, poseren de herauten voor de fotograaf.

"Eene geanimeerde vergadering" staat boven het verslag van de eerste bijeenkomst die het Feestcomité organiseerde in het Patronaatsgebouw.[26] "Aanwezig waren de Besturen van bijna alle Vereenigingen der stad, terwijl eenige bericht van adhaesie ingezonden hadden". De voorzitter Emmanuel Smeets deelde de aanwezigen mee dat het in de bedoeling lag eerst in optocht door de stad te trekken. Daarna volgen de onthulling en intronisatie van het H. Hartbeeld. De feestelijkheden worden in de parochiekerk afgesloten met een plechtig lof met Te Deum. Elk bestuur wees tijdens de vergadering uit de eigen vereniging nog een commissaris aan als lid van het Feestcomité. Dezen zullen op zaterdagavond om 7 uur opnieuw samenkomen om de plannen nader uit te werken. De verenigingen, die niet aanwezig konden zijn, worden alsnog uitgenodigd zich dan ook door een commissaris te laten vertegenwoordigen. "De agenda dezer Vergadering is zeer belangrijk, daarom is 't zeer gewenscht, dat allen tijdig en trouw opkomen".

Na afloop van het overleg laat de organisatie vol vertrouwen weten dat de optocht schitterend belooft te worden. "Zooals men weet, is het hoofdmotief van den optocht een bloemen-hulde te brengen aan het beeld. Dat nu zal bereikt worden. Echter om den stoet meer aantrekkelijkheid te geven, zullen meerdere vereenigingen praalwagens in den optocht voeren".[27]

Een buurtcommissie uit de Langstraat en de Stationsstraat heeft de versiering van het Julianaplein op zich genomen. Het Feest-comité verzoekt alle Weertenaren om op zondag 28 augustus "aan hunne huizen de nationale, pauselijke en stedelijke vlaggen uit te hangen, opdat de geheele stad een feestelijk aanzien heeft".[28] De commissarissen van de optocht worden woensdag om 9 uur verwacht op een vergadering in hotel De Vesper. Werkt het weer mee, dan ligt zonder twijfel een echte feestdag in het verschiet.

Een week voor de plechtige onthulling en intronisatie van het H. Hartmonument wordt het programma van de feestelijkheden officieel bekend gemaakt. Als voorbereiding wordt in de St. Martinuskerk een triduüm gehouden. Op woensdag-, donderdag- en vrijdag-

avond is er om half acht een plechtig lof met korte preek door een pater Franciscaan. Er wordt ook dan telkens gecollecteerd ter bestrijding van de onkosten die aan de optocht zijn verbonden. Het ligt in de bedoeling "te besluiten met een Generale Communie, waaraan, zooveel mogelijk, de gansche parochie zal deelnemen. Zaterdag zal er biecht worden gehoord van half zes tot 11 ure, en van 3 tot 9 ure".[28] Aan deze voorbereiding lijkt door velen te zijn deelgenomen. Een verslag van de feestelijkheden vermeldt immers: "Na het triduum waren er in beide kerken 5000 communies uitgedeeld".[30]

De stoet die op zondag 28 augustus vanaf 3 uur naar het Julianaplein trekt, wordt samengesteld op de linker kanaaloever. De eerste groep stelt zich op bij de Biesterbrug, de laatste tegenover het huis van Van Aubel. Tussen de groepen moet een afstand van vijf meter blijven. Bij twee van de foto's, die op deze dag gemaakt zijn, tekent J.H. Adriaens later aan: "Optochten (Carnaval enz.) werden meestal opgesteld tussen de beide bruggen. Dit was geen drukke weg en via de brede Biest had men een goede entree tot de stad".[44] De smalle Biesterbrug vormde later wel een obstakel voor praalwagens.
De deelnemers werden die zondag om half 3 ter plaatse verwacht. Zo dat niet mogelijk was, dan kon men alsnog aansluiten op de Hoogpoort. De deken en de andere geestelijken lopen vanaf het 'pastoreele huis' in de stoet mee. "De Commissarissen loopen links van hunne vereenigingen". In verband met een en ander zal de Biesterbrug "zondagnamiddag van 3 uur tot half vier voor het scheepvaartverkeer gesloten zijn".[29]

De stoet zal de volgende route volgen: Biest - Hoogpoort - Oelemarkt - Schoolstraat - Korenmarkt - Hoogstraat - Oelemarkt - Hoogensteenweg - Hegstraat - Molenstraat -

In de stoet rijden ook praalwagens mee.

Penitentenwal - Morregat - Beekstraat - Markt - Maasstraat - St. Hieronymuswal - Julianaplein - Stationsstraat - Stationsplein - Langstraat - parochiekerk.

Bij het passeren van het Julianaplein "deponeert elke groep zijn bloemenhulde aan den voet van het beeld en vervolgt zijn weg". Men trekt door de Stationsstraat naar het Stationsplein en vandaar weer terug. De diverse groepen stellen zich voor de onthulling in een wijde cirkel op rond het H. Hartbeeld. De schoolkinderen lopen in rijen van zes door tot aan de Provinciale Bank in de Langstraat. De praalwagens, die vanwege de bomen op de Wal niet hoger mogen zijn dan vijf meter, stellen zich op in de Stationsstraat vanaf het Tramstation. Om die praalwagens niet te hinderen wordt iedereen verzocht de vlaggen in de nauwe straten minstens 5,5 meter boven het wegdek op te hangen.

Tijdens hun vergadering op 9 augustus bespreken burgemeester en wethouders een brief van Emmanuel Smeets, de voorzitter van het Feestcomité. Deze verzoekt daarin met het oog op de "te houden optocht ter gelegenheid van de intronisatie van het H. Hartbeeld, opsnoeiing der bomen langs den Penitenten- en den Hieronymuswal".[43] Besloten wordt "aan den hoofdopzichter op te dragen aan dat verzoek zooveel mogelijk gevolg te geven".

Op blad 2 van Het Kanton Weert is rechts onderaan de tekst afgedrukt van de 'Acte van Toewijding', die bij de intronisatieplechtigheid zal worden gelezen. Aan de keerzijde staat het lied dat later die middag tijdens de slotplechtigheid "door alle aanwezigen in onzen grijzen St. Martinus-tempel" gezongen wordt. De beide teksten kunnen zo gemakkelijk uitgeknipt worden en bewaard, want er komen voor de plechtigheid geen speciale uitgaven meer.[28]
Op dinsdag 23 augustus wordt het H. Hartbeeld "door de goede zorgen van den Heer C. Janssens, ongeschonden van Roermond naar Weert overgebracht, en door de bekwame aannemers, de Heeren Van den Bergh, op zijn voetstuk geplaatst.
Met bizonder genoegen mochten we van alle zijden vernemen, dat afwerking en uitdrukking van het beeld ten zeerste geprezen worden. Ook de plaats vindt men thans algemeen goed".[29]

Twee dagen voor de plechtige intronisatie vraagt het Feestcomité iedereen nogmaals om dan te vlaggen. "Met genoegen zal men verneemen, dat de Belgische bezoekers, zonder eenige formaliteit naar Weert kunnen komen. De Heer Van Kimmenade wist zulks te verkrijgen, waarvoor hem een woord van lof en dank toekomt".
Leden van de studentenvereniging 'St. Augustinus' zullen zondagmiddag bloemen verkopen. De opbrengst is bedoeld om de onkosten te bestrijden die nu eenmaal aan zo'n optocht verbonden zijn. Zou er nog geld overblijven dan zal het Comité van Actie dit toevoegen aan het fonds voor het beeld.[29]
Ook nu weer is behalve het feestprogramma tevens de tekst van de Acte van Toewijding en het intronisatielied opgenomen. "Het Comité verzoekt de ingezetenen deze gegevens uit de courant te knippen, wijl, wegens de kosten, geen andere drukwerken verschijnen".
De redactie van de krant heeft ook een poster bijgesloten, die kan worden opgehangen. Het is niet duidelijk waarom de kunstenaar, Jerome E. Esser, met het silhouet van Weert als achtergrond daarop een ander H. Hartbeeld tekende.

Een schoone naklank.
Onder de kop "Weert aan Jezus' H. Hart" komt het Comité van Actie diezelfde week nog met een terugblik op de feestelijkheden.[30] Het artikel, dat de gehele voorpagina en

een deel van de binnenzijde beslaat, begint met een bijdrage van de voorzitter. "Ik mag wel zeggen, dat geheel Weert, stad en gehucht, spontaan aan de plechtige Intronisatie heeft deelgenomen; daarvoor betuig ik als Voorzitter van het Comité van Actie namens dat Comité aan geheel Weert den welgemeenden dank".
Helemaal in de stijl van die dagen vervolgt hij: "Hoog op Zijn voetstuk staat de Christusfiguur in kalme majesteit en strekt in zegenend gebaar de hand uit over het volk, dat zich aan Hem heeft toegewijd en vertrouwvol aan Zijn Hart leunt. Aan Zijn voet zal Jezus, de Kindervriend, de kleinen zien spelen, Hij, eens zelf een werkman, zal voor zich zien voorbijtrekken de arbeiders, als zij zich spoeden naar hun werk, zien voorbijtrekken de breede massa, die werkt en zwoegt om het dagelijks brood".

Na een dankwoordje namens de "Regelings-Commissie voor de plechtige Onthulling en Intronisatie van het Standbeeld" volgt een nabeschouwing over de stoet. Een tweede reactie op de feestelijkheden is ondertekend met 'Een Weertenaar'.[30] Waarschijnlijk gaat het om iemand uit een van de organiserende comités, want de redacteur luidt dit verslag zo in: "Men schrijft mij nog van hooggeachte en zeer bevoegde zijde". Een derde bijdrage onder de kop 'Een schoone naklank' is overgenomen uit de 'Maes- en Kempenbode', die te Maaseik verschijnt. Het artikel is van een zekere J.B.K. te Lozen.[31].
Door deze drie verslagen samen te voegen krijgen we een goede indruk van de samenstelling van de stoet en het verloop van de plechtigheden. In algemene termen schrijft J.B.K.: de stoet "waaraan honderden en nogmaals honderden deelnamen in een afwisselende en toch ordelijke verscheidenheid, van kinderen en volwassenen, van broederschappen en vereenigingen, van werklieden, boeren en burgers, van dames en heeren, van soldaten en beambten, van muziek en zang, van bloemen, praalwagens, vlaggen en drapeau's, werd tot een reusachtige volksmanifestatie van een gansche stad die op soci-

Geheel Weert heeft aan de plechtige Intronisatie deel genomen.

aal christelijk gebied schitterend georganiseerd, de komenden tijden blij en hoopvol tegemoet ziet onder het zegenend gebaar van het Heilig Hart".
De beide andere verslagen gaan wat meer in op onderdelen van de 39 groepen tellende stoet. Het weer was gunstig, en dankzij de gemeentepolitie verliep alles volgens plan "en zulks ongehinderd door automobielen en andere rij- en voertuigen". Ook de Marechaussees te paard worden bedankt "voor hare welwillende medewerking; het openen en sluiten van een zoo groote, aldus samengestelde stoet, door zoo flink uitgeruste Maréchaussées te paard is iets wat daartoe behoort en reeds op zich zelf is dat een waarborg voor rust en orde".
Na een vijftal herauten te paard volgen de leden van de Regelings-Commissie. Elke groep wordt verder vergezeld door een Commissaris van Orde.
De Fanfare St. Franciscus "werd voorafgegaan door een aardig jongentje, dat, gehuld in een pater-Franciscaan-pijtje, een prachtig bloemstuk in een schoon kruiwagentje medevoerde. Een aardige, in den smaak vallende, hulde!" Ook de schoolgaande jeugd en het onderwijzend personeel trekken mee. "Al de schoolkinderen droegen een ruikertje van tuin- of veldbloemen in de handen en 't was duidelijk aan hun houding te bemerken, dat zij van moeder of van hun meesters of meesteressen de vermaning hadden meegekregen: 'Zie, zóó moet ge dat ruikertje dragen' want allen keken voortdurend de toeschouwers aan, als of zij wilden zeggen: Zee je mig oug?"
Dan volgt "De Congregatie van Onze Lieve Vrouw, waarvan vele leden, in 't wit gekleede maagden, het intronisatielied, goed geschoold en goed gestemd, zeer schoon en luide zingende". De leden van de Derde Orde werden "vooraf gegaan in den stoet door eenen door deze afdeeling gemaakten heerlijken praalwagen, voorstellende, in levende beelden, de openbaringen aan de gelukzalige Margaretha M. Alacoque".
Ook de Vereeniging tot redding van Drankzuchtigen was vertegenwoordigd. De R.K. Studentenvereeniging 'St. Augustinus' trok mee met een praalwagen. Deze "gaf eene treffende voorstelling, eveneens in levende beelden, van den Zaligmaker, zeggende: Komt allen tot Mij, die belast en beladen zijt". Een niet ondertekende bijdrage geeft nog wat details "Aan den voet van den Christus ligt uitgestrekt de boetende menschheid, gebukt onder niet te torsen lijden van lichaam en ziel. Daar zijn de kreupele, de melaatsche! Ontroostbaar lijden! ...."
"De zachte kleuren, doorgevoerd tot in de costumeering der personen, de artistieke groepering, dat alles vormde een harmonisch geheel, dat, iet wat mystiek, ons gevoel plaatste in de onzegbare grootheid van de liefde van den Christus".

Helemaal juist was de informatie kennelijk niet, want er volgt nog een rectificatie. "Men schrijft ons: Praalwagen en bloemstuk waren van Jong-Limburg en Studentenclub. Beide vereenigingen hebben samengewerkt; zoodat de eer en hulde toekomt aan beide vereenigingen".[31]
Voor de Boerenleenbank, de Zuivelbond en Landbouwbond ontwierp Ant. Rooijmans een praalwagen. Deze was zowel een huldeblijk aan Jezus als een blijk van dank voor de vruchten der aarde.
Harmonie en fanfares speelden om beurten passende muziek. Alle schutterijen droegen hun drapeaus, "de meeste vereenigingen brachten bloemboeketten mee".
Op het Weerter Mannenkoor en het Kerkelijk Zangkoor volgde als groep 36 de bruidjes. Bij de kerk sluiten zich daarachter de HoogEerwaarde Heer Deken aan, de geestelijkheid en de Franciscanen. De directeur van het Bisschoppelijk College, kanunnik Mgr. Wouters, en pastoor-deken, kanunnik Mgr. Haenen "dragende de kerkelijke onderscheidingsteekenen aan dien hoogen rang verbonden".
De stoet werd afgesloten door het Comité van Actie, "waarbij particulieren, die tot geen vereeniging behoren, zich kunnen aansluiten", zoals vooraf bekend was gemaakt.[28]

Bijna twee uur lang trekt de stoet die middag door het centrum van Weert. Dan staan de deelnemers rond het H. Hartbeeld. "Toen het rumoer der opdringende menigte was geëindigd en een eerbiedige stilte was ingetreden, trad Mgr Wouters, directeur van het College, vooruit en deed den doek, die het beeld bedekte, neerglijden".
Waarschijnlijk heeft de deken meteen daarop de Acte van Toewijding gebeden, De Weertenaar, die zijn naam niet noemt, plaatst een kanttekening bij dit onderdeel. "Eén zaak deed mij op dat oogenblik pijn en hinderde mij geweldig. Ik had zoo gaarne met den Heer Deken, niet in stilte, maar hardop willen meedoen en luide, zo hard als ik maar kon, willen uitroepen: Allerheiligst Hart van Jezus. Wat ware het een indrukwekkend oogenblik geweest, wanneer die toewijding uit duizenden forsche kelen ten Hemel had opgeklonken: O, Allerheiligst Hart van Jezus!"
Wanneer het Weerter Mannenkoor dan 'de Bede' van Heinze ten gehore heeft gebracht, volgt de toespraak door pater Heribertus ofm. Volgens de verslaggever werd het "eene gloedvolle rede", een indruk die wordt bevestigd door wat J.B.K. uit Lozen daarover aantekent. "Zijn bloed kome over ons en over onze kinderen, riep Zondag j.l. tijdens de onthulling de gewijde redenaar de samengestroomde menigte toe". Dat men die middag niet over een geluidsinstallatie beschikte en de toespraak gericht was tot "de bij duizenden aanwezige Weertenaren", leek geen bezwaar. "De ZeerEerw spreker, die de menigte zoozeer had getroffen, werd steeds gevolgd met eene voorbeeldige aandacht. Zijn gehoor was doordrongen van de verheven beteekenis van dit feest, en de menigte begreep ook de beteekenis van het uitgekozen attribuut dat nu volgde, het opvliegen van tientallen van duiven, als een zinnebeeldige voorstelling van de hoogste liefde en schuldeloosheid in Jezus vertegenwoordigd".
Nu is het de beurt aan het Kerkelijk Zangkoor met het vierstemmige Rex Regium van Krüger. Dan trekt de stoet weer verder langs de Hieronymuswal, de Maasstraat en de Markt naar de kerk. Niet duidelijk is waarom daarbij is afgeweken van de oorspronkelijk uitgezette route. In de St. Martinuskerk wordt, na een korte toespraak door de deken, het Te Deum gezongen. Het intronisatielied, dat speciaal voor deze gelegenheid is geschreven, wordt als afsluiting door alle aanwezigen "in de kerk staande meegezongen".

De drie verslagen van de feestelijkheden geven nog wat bijzonderheden. Zo hebben later die middag "geoefende handen de vele bloemstukken smaakvol gearrangeerd". Daarbij past een dankwoordje, want "Die buurtbewoners hebben, ten hunnen koste, het Julianaplein waardig, stemmig en op het schoonst versierd en zij hebben gezorgd voor de schoone electrische verlichting". Na afloop van het officiële gedeelte bleef het bezoek aan het Julianaplein aanhouden, "en toen de avond viel kwam het standbeeld in een helderen lichtglans. Een om het standbeeld gespannen boog van zeer vele hel stralende electrische lampjes in verschillende kleuren, deed, ook bij avond het schoone beeld prachtig uitkomen, evenals de enorme bloemen-weelde aan den voet".
Falise zelf had de optocht gezien. Bij de onthulling en plechtige intronisatie was hij echter alweer vertrokken. "Tot den kunstenaar persoonlijk kon dus toen niets in het openbaar gezegd worden hoe zeer Weert zijn werken, zijne kunst waardeert. Daarom moge dat bij deze nogmaals te dezen plaatse gezegd worden".
Begrijpelijk dat een van de verslaggevers opmerkt: "Dank aan allen, die hebben bijgedragen en vooral de studenten voor hun initiatief". Toch is het jammer dat niemand zich dan nog herinnert dat drie jaar eerder een zekere P. als eerste een pleidooi hield voor de oprichting van een H. Hartmonument te Weert.

"Van Hooggeachte en zeer bevoegde zijde" was nog opgemerkt dat sommigen zich wel eens in minder gunstige bewoordingen over Weert uitlaten. Daarom was het goed dat er die dag zoveel vreemdelingen waren. "Zij hebben zich kunnen overtuigen, dat de

Weertsche bevolking niet enkel goed Katholiek, maar ook geschikt is en ten zeerste is geschikt, om de hoogste idealen in kunstige vormen weer te geven". Deze niet met name genoemde Weertenaar sluit zijn verslag dan ook af met de opmerking: "Laotj dan de vreemdje minsen zekke, waat ze willen, ze zulle toch neet ontkinnen det het volk van Wiertj 'n godsdeenstig en good gelouvig volk es".

Er kwam nog een ingezonden brief, ondertekend met A.R. Ook deze stelt vast dat het feest in alle opzichten heel goed geslaagd is. "Het pleintje zag er keurig uit, de versiering en verlichting, alles in een woord, was magnifique. Mijn wensch is dat het niet zal onderkomen als het Stationsplein, waarop gras en onkruid groeien, waaraan inwoners en alle te Weert komende vreemdelingen zich ergeren. Ik hoop hiermede de aandacht op deze zaak gevestigd te hebben voor hen wien zulks aangaat".[30]

De H. Hartfeesten worden op dinsdag afgesloten met het toneelstuk 'De Held der Eucharistie', opgevoerd door de leden van 'St. Augustinus'.[29] Ruim van te voren was de aandacht er al voor gevraagd. "Dat Weert dan 't werken der studenten waardeere ! Zij toch hebben 't initiatief genomen tot 't oprichten van een standbeeld van 't goddelijk Hart. Zij hebben 't goud der rijken en den penning der weduwen bij elkaar gebracht, zoodat 't voetstuk met recht verkondigt: Regi suo cives. Wij vertrouwen dat geheel Weert Dinsdagavond zijn dankbaarheid betuigt door in grooten getale de ruime aula van het Bisschoppelijk College te vullen".

Het werd een succesvolle avond.[30] Volgens het programma, gedrukt bij Smeets te Weert en die avond voor 10 cent te koop, wordt het spel afgewisseld met muziek. Een strijkje opent de feestavond met een mars en brengt voor de pauze nog een menuetto van Mozart ten gehore. Een jeugdige violist speelt begeleid door de piano een fantasie op de Freischütz van Weber. Het toneelstuk, geschreven door Mgr. Menten, speelt in de eerste jaren van 't tweede keizerrijk onder Napoleon III.
Het drama eindigt met zang voor koor en solist. De verslaggever voegt nog een uiteenzetting toe over de jongelui, die in vroeger dagen weinig zelfvertrouwen aan de dag legden. De wijze waarop het "werkelijk heel zware stuk" door hen is opgevoerd laat zien dat de tijden zijn veranderd. "Er leeft bewustzijn van iets te kunnen, zelfvertrouwen is er en dan 't verlangen om van 't schoone en mooie van hun zielen ook iets te geven aan anderen".

Onder het kopje 'Versiering van het Julianaplein' volgt nog de mededeling dat alles wat daarbij is gebruikt op maandag om 6 uur publiekelijk verkocht wordt.[30] "Uit de opbrengst van dezen verkoop zal een fonds gesticht worden, waaruit de kosten der blijvende versiering van het H. Hart-beeld en van het plein, zullen worden bestreden". Voor het beheer van dit fonds wordt een permanente commissie in het leven geroepen.

Een week na de plechtige intronisatie bedankt de voorzitter van het Comité van Actie ieder die aan de feestelijkheden heeft deelgenomen. Zijn dankwoordje sluit hij zo af: "Waarheid moge blijven wat op het voetstuk van het beeld gegrift staat: Regi suo cives: de burgers voor altijd toegewijd aan hun Koning, Christus-Jezus".[30] Het drie woorden tellende inschrift, waaraan de voorzitter refereert, had Falise precies zo te Venlo al gebruikt. Ook op andere H. Hartmonumenten van zijn hand uit het begin van de jaren twintig komt de tekst weer terug, zoals te Oss en Veghel.
De plaats die het H. Hartmonument sindsdien in de stad en in het hart van de Weertenaren heeft ingenomen, weerspiegelt ontwikkelingen binnen de katholieke gemeenschap van ons land. Maar dat is een verhaal op zich.

Beeldbeschouwing

Onder deze titel verschijnt op 25 augustus 1922 een bijdrage "ter verjaring van de oprichting van het H. Hartbeeld te Weert".[32] Volgens de schrijver, Jerome E. Esser c.r.p., had Falise zich daarbij "ten doel gesteld een beeld te scheppen van den Christus-Koning, met alle eigenschappen welke die figuur vereischt". Geen eenvoudige opgave, immers "bij het maken van een beeld speelt de conventie een grote rol".

Om die opmerking te verstaan moeten we terug naar het begin van het christendom. De jonge kerk, ontstaan in een joods milieu, ondergaat ook invloeden van de laat-hellinistische en Romeinse cultuur. De christelijke kunst ontstaat zo in een spanningsveld met enerzijds het bijbelse verbod om beelden te maken. "U zult geen beelden maken, geen afbeelding van enig wezen boven in de hemel, beneden op aarde of in de wateren onder de aarde".(Ex 20,4) Anderzijds zijn er de bekeerlingen uit de niet-joodse culturen, voor wie beelden juist wel een rol van betekenis spelen.
Ook in later eeuwen levert de beeldende kunst vaak conflictstof op. Zo ontbrandt er in het Byzantijnse rijk van de 8ste eeuw een beeldenstrijd, op grond van theologische argumenten vermengd met machtspolitieke motieven. Ook nu gaat het erom of het bijbelse verbod om gesneden beelden te maken al dan niet letterlijk genomen moet worden. Of de religieuze kunst zich daarom dient te beperken tot abstracte symbolen en vormen ontleend aan de levende natuur.
In de 15de en 16de eeuw zijn het dan bepaalde kringen in het westen die verzet aantekenen tegen de verering van beelden en de verwereldlijking van de kerkelijke kunst. Als reactie op sommige devotionele praktijken komt het in de woelige jaren van de reformatie hier en daar zelfs tot excessen als de beeldenstorm.

Om binnen de katholieke kerk weer orde op zaken te stellen wordt in de jaren 1545 tot 1663 het Concilie van Trente bijeengeroepen. Tijdens de 25ste zitting komt ook de relatie met de kunst ter sprake. Algemeen zijn de deelnemers het erover eens dat religieuze kunst een functie heeft voor het geloofsleven. Ze moet verhalen uit de schrift of heiligenlevens zichtbaar en doorzichtig maken.. De beschouwer dient daarom uitingen van religieuze kunst direct te kunnen begrijpen. Zijn of haar aandacht mag ook niet worden afgeleid door allerlei details.

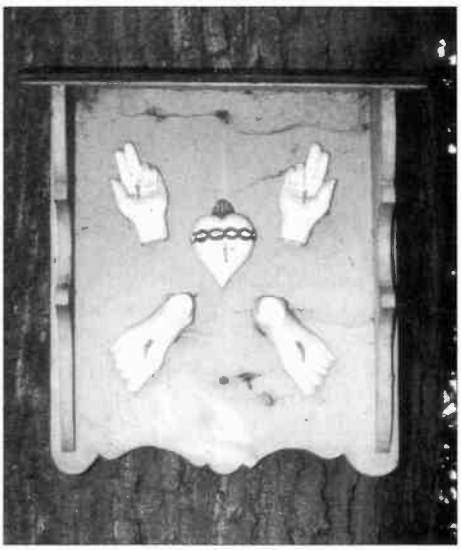

De vijf wonden van de gekruisigde, afgebeeld op een bord langs een landweggetje bij Kuperberg (D.).

De bepalingen gelden ook de H. Hart-afbeeldingen in die dagen. In de middeleeuwen hadden deze, net als de H. Hartdevotie, een sterke invloed ondergaan van het lijdensmysterie. Zo ontstond het beeld van "het geopend hart met doornen omkranst, door het kruis overstraald en met vlammen omgeven. Dit beeld, later ontwikkeld tot de klassieke voorstelling van Paray-le-Monial, komt geleidelijk tot stand omstreeks het eind van de Middeleeuwen; uit de oorspronkelijke afbeelding van de Gekruisigde, groeit de afzonderlijke voor-

stelling van de vijf wonden".[33] In een volgende fase richt de aandacht zich dan vooral op het gewonde hart zelf.

In het laatste kwart van de vorige eeuw vaardigt de Congregatie van de Riten te Rome officiële richtlijnen uit met betrekking tot de H. Hartafbeelding die ontstaan was naar aanleiding van het grote visioen van Margareta Maria Alacoque. Nauwkeurig wordt omschreven aan welke voorwaarden voldaan dient te worden. "Het Hart moet op niet-naturalistische of realistische wijze weergegeven worden in een krans van vlammen of stralen. De wonde moet zichtbaar zijn. De doornenkroon moet het loodrecht, dus niet horizontaal, omgeven. Het wordt bekroond door een van vlammen omgeven kruisje".[34] Krachtens decreten uit 1878 en 1891 is het verboden "het aldus voorgestelde H. Hart afzonderlijk, dus zonder Christusfiguur, op de altaren op te stellen. Wel mag het in die vorm voor doeleiden van particuliere devotie en als decoratiemotief dienst doen. Bij kerkelijke beelden in de eigenlijke zin echter behoort het op natuurlijke grootte en met de bovengenoemde attributen op het kleed der Christusfiguur aangebracht te worden en wel midden op de borst. Het mag ook niet op het kleed van het beeld geschilderd zijn, maar moet in reliëf zijn uitgevoerd".[34]

De makers van H. Hartafbeeldingen hebben zich niet steeds strikt aan de voorschriften gehouden. Zo verloopt de doornenkroon bijna altijd min of meer horizontaal. Slechts bij wijze van uitzondering omgeeft dit attribuut het hart in verticale richting. Toch werd van een beeldhouwer verwacht dat hij deze en andere richtlijnen in acht zou nemen bij het ontwerpen van een H. Hartmonument. Esser merkt daarbij in zijn artikel nog op: "En het is geen geringe taak met die Conventie rekening te houden, zonder te vervallen in het alledaagsche der zoetsappige religieuse beelden van slechten smaak en vorm, uitdrukkings- en inhoudsloos, waarmede ateliers en winkels volgepropt zijn, om van daar uit in kerk en woning de devotie op te wekken".

Nog een factor van geheel andere aard had invloed op de religieuze kunst. In de dagen van Falise huldigen de bisschoppen de opvatting dat katholieken aangesloten dienden te zijn bij de eigen standsorganisatie. In 1853 brak immers met het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in ons land voor de katholieken een nieuwe periode aan. Een groot aantal veelal neogotische kerken wordt gebouwd. Tegelijk begint zich een nieuwe kerkelijke beeldhouwkunst te ontwikkelen. In 1869 wordt het Sint-Bernulphusgilde opgericht, een vereniging "die als doel had de geestelijkheid te vormen met behulp van de studie van de middeleeuwse kunst".[35] Daarnaast vinden de jongere katholieke kunstenaars elkaar in 'De Violier'. Zij staan onder invloed van de Beuroner Kunstschule van Dom Desiderius Lenz (1832- 1928).
Op 22 december 1920 ontstaat dan de Algemeene Katholieke Kunstenaars-vereniging. Van deze landelijke koepelorganisatie waren zowel leken als geestelijken lid. "De belangrijkste reden voor de oprichting van de AKKV was dat men een bijdrage wilde leveren aan de emancipatie van de katholieken in de Nederlandse samenleving".[36] De organisatie richt zich op de belangenbehartiging van katholieken. Ze kent naast een groep Bouwkunst voor architecten de groep Beeldende Kunsten, waarvan de beeldhouwers deel uitmaken. Tot deze tweede groep behoort Augustinus Franciscus Henri Falise. Hij was op 26 januari 1875 te Wageningen geboren. Omstreeks 1891 vestigt hij zich te Amsterdam, waar hij onder meer aan de Rijksacademie studeert. Later woont en werkt hij o.a. in Keulen, Luik en Nijmegen. Gedurende enige tijd is hij docent aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten te 's-Hertogenbosch. Ten slotte vestigt hij zich in villa 'Antonia' te Wageningen. Daar sterft hij op 7 januari 1936.[37]
Er bevindt zich in het archief van de St. Martinusparochie een aantal papiertjes in

machineschrift met bijzonderheden over de jaarlijkse vieringen rond het H. Hartfeest.[38] Over de intronisatieplechtigheid lezen we daar: "Ook de beeldhouwer Falise uit Maastricht is hierbij aanwezig". Uit welke bron deze mededeling komt, is niet duidelijk. De misvatting dat de beeldhouwer een Limburger zou zijn geweest, wordt in latere publicaties wel overgenomen. Ten onrechte vermeldde ik ook zelf het gegeven in de Wieërter Almenak van 1986.

Wanneer Thoben terugkijkt op de eerste decennia van deze eeuw stelt hij vast "dat de opdrachten voor openbare katholieke standbeelden naar slechts enkele katholieke beeldhouwers gaan en dat August Falise daarbij de primus inter pares is, de officiële katholieke beeldhouwer van het interbellum is".[39] Begrijpelijk dat men in Weert contact zoekt met deze medailleur en beeldhouwer van naam. Dat blijkt uit een berichtje dat in februari 1921 verschijnt onder de kop 'Standbeeld H. Hart'.[20] "In eene daartoe belegde vergadering sloot zich het Comité van Actie tot oprichting van een standbeeld van het H. Hart van Jezus met algemeene stemmen aan bij het voorstel der Commissie van Advies in zake keuze van dat beeld, om de opdracht voor de vervaardiging er van te geven aan den bekenden beeldhouwer August Falise uit Wageningen, den ontwerper en vervaardiger van dergelijke standbeelden te Venlo, 's Bosch en Oss."
In Venlo was een prijsvraag uitgeschreven waarop alleen katholieke kunstenaars een ontwerp konden insturen. Van de elf inzendingen wordt die van Falise bekroond en in brons uitgevoerd. De inzegening had in 1921 plaats. In datzelfde jaar werd ook te 's-Hertogenbosch het ontwerp voor een H. Hartmonument van Falise als beste inzending bekroond. Uiteindelijk gaat de opdracht toch naar een ander. Het monument dat Falise ontwierp voor Oss, kwam in 1922 klaar.

Nu was het nog niet mogelijk te achterhalen of er zoiets heeft bestaan als een archief van de Commissie van Advies, en waar dit zich dan zou kunnen bevinden. Daarom is het ook niet duidelijk welke procedure men te Weert volgde. "In het merendeel van de gevallen wordt geen prijsvraag uitgeschreven, maar door het plaatselijk comité informaties ingewonnen. Door recommandatie of door het opvragen van tekeningen en foto's bepaalt het comité de keuze voor een beeldhouwer en gaat vervolgens met hem over de prijs in de slag. Het komt erop neer dat men om met het ingezamelde geld een maximaal resultaat te behalen voor een dubbeltje op de eerste rang wil zitten".[40] Misschien werd ook Falise persoonlijk gevraagd. Niet bekend is of hij daarop meerdere ontwerpen indiende.

Evenmin is duidelijk of nog andere kunstenaars benaderd zijn, die elders in de provincie al dergelijke opdrachten hadden uitgevoerd. Zo vervaardigt Karel Lücker in 1918 een H. Hartmonument voor Kerkrade. Het jaar daarop volgt Maastricht met een beeld van Michiel Cuypers en gaat voor Haelen de opdracht naar A. Lenaerts & Zn. Het H. Hartbeeld voor Beegden wordt in 1920 aan Jos Thissen & Zn. gegund. Dat de Commissie van Advies te Weert ook anderen vroeg een ontwerp in te sturen lijkt aannemelijk. Er verscheen eind april 1921 een kort overzicht van de gang van zaken tot dan toe.[21] Daarin is sprake van "de vele ingekomen plannen" waaruit het ontwerp van Falise werd gekozen. Of om woorden aan te halen uit het artikel van februari dat jaar: "Uit het goed gedocumenteerde rapport der Commissie van Advies bleek, dat deze niet dan na ernstige bestudeering der ingezonden ontwerpen, steunend op hoogstaande deskundige voorlichting tot een voorstel was overgegaan. Voor ons ligt hierin een waarborg, dat in ons midden een alleszins waardig monument zal verrijzen ter eere van Jezus onzen Koning".[20]

Vanzelfsprekend worden de werkzaamheden van de beeldhouwer met interesse gevolgd. "Bij een bezoek, door de daartoe afgevaardigde commissie aan het atelier van

den Heer Falise gebracht, kon die commissie tot haar groote voldoening enkel woorden van lof uiten over het ontwerp, dat nu op een derde van de ware grootte was uitgevoerd, en huiswaarts keeren met de overtuiging, dat dit beeld vol hoogen kunstzin en diepe piëteit een waardig getuigenis zou zijn van 's kunstenaars artistiek vermogen". Waar het atelier van Falise was gevestigd wordt in het midden gelaten. Enig houvast biedt alleen de opmerking in een artikel van Thoben dat vrijwel alle beelden van Falise aan de hand van een schaalmodel "in de Kunstwerkplaatsen Cuypers & Co door beeldhouwer Hein Maessen (1871- 1951) vergroot" worden.[41]
Bij dit artikel is een foto geplaatst waarop Falise en Hein Maessen in het atelier van Cuypers te Roermond bezig zijn met het H. Hartbeeld voor Ginneken. Een tweede opname betreft hun werkzaamheden aan het standbeeld van Schaepman voor diens geboorteplaats Tubbergen. Het vermoeden dat het H. Hartbeeld voor Weert ook bij Cuypers werd gemaakt lijkt te worden bevestigd door een berichtje twee dagen voor de inzegening. Het beeld "is Dinsdag, door de goede zorgen van den Heer C.Janssens, ongeschonden van Roermond naar Weert overgebracht, en door de bekwame aannemers, de Heeren Van den Bergh, op zijn voetstuk geplaatst".[29]

De schrijver stelt vast dat men nu over het algemeen instemt met de plaats aan het Julianaplein. Het zou interessant zijn te weten wat Falise zelf met zijn ontwerp bedoeld heeft. Hij beelde de Christus hier uit met lange haren tot op de schouders, afdalend van zijn troon. Hij draagt een lang kleed, de tunica alba, en om de schouders een mantel als symbool der liefde. "Met bizonder genoegen mochten we van alle zijden vernemen, dat afwerking en uitdrukking van het beeld ten zeerste geprezen worden" weet schrijver te vertellen, om deze kanttekening vervolgens nog wat nader uit te werken. "De verheven, edele gelaatstype en geheel de edele bouw van het beeld heeft ook ons ten zeerste getroffen. Na dit gezegd te hebben, mogen wij hieraan wel toevoegen, dat aan den kunstenaar, en aan elken kunstenaar, in deze, zeer hooge eischen gesteld worden. Immers, hier wordt gevraagd de uitbeelding van Jezus' oneindige liefde, dewijl toch het Heilig Hart van Jezus is het symbool der liefde welke Christus op bizondere wijze in het Laatste Avondmaal en in Zijn Lijden getoond heeft".

In zijn artikel bij gelegenheid van de eerste verjaardag van de inzegening van het H. Hartmonument schrijft Esser: "De kunstenaar Falise heeft zich ten doel gesteld een beeld te scheppen van den Christus-Koning, met alle eigenschappen welke die figuur vereischt; de sublieme schoonheid voortspruitend uit Zijne verhevenheid, Zijn genaderijkheid, Zijn eerbiedwaardigheid; het Goddelijke, dat uit Zijn wezen straalde, zooals de H. Augustinus zegt, zoodat allen Hem eer bewezen".[32] Esser sluit zijn beschouwing dan zo af: "Het H.Hartbeeld te Weert bezit in groote mate de vereischte artistieke hoedanigheden. Levend door verfijnde beweging; statig, kalm en rustig; met een ongestoord evenwicht van massa en lijn; vol uitdrukking van liefde, hemelsche liefde; majestueus van opbouw; aansprekend zelfs in zijn kleur; hetzij in donker silhouet tegen de bleeke maanlucht, of bijna rozig wit in volle zon tegen azuren hemel, is en blijft het een standbeeld, waarop de oude Martinusstad fier mag zijn".

Ook J.B.K. uit Lozen, die in de 'Maes- en Kempenbode' van 3 september 1921 op de feestelijkheden te Weert terugblikt, wijdt uit over de kwaliteit van het monument. "Er ligt in dat beeld iets dat U treft; de geheele bouw er van is edel en verheven. Ik wensch den kunstenaar 'Falise' geluk met zijn heerlijke schepping en de Weertenaren om hunne gelukkige keus". Schrijver stelt dan nog vast "Aan een kunstenaar die in de uitbeelding van 't Heilig Hart naar nieuwe vormen zoekt worden hooge eischen gesteld. Immers, de traditie, en wellicht nog meer, het piëteits- en devotiegevoel der menigte

bezit zijn verkregen rechten. - De kleedij van het beeld is in haar moderne soberheid zeer sierlijk; zegenend, vermanend, verheft de gewijde gestalte den rechterarm, terwijl de linker het hart aanwijst. Zelden zag ik een beeld waarop het spel van licht en schaduw zoo heerlijk een effect maakt. En dan, dat groote, open oog van een mannelijken oosterling die den hoogen ernst van het leven kent en door het meegeleefd te hebben en met weergaloozen liefdeblik zijn getrouwen bemoedigt, opbeurt en naar den eindzegen heenvoert".[31]

Schrijvend over het H. Hartbeeld te Venlo merkt Thoben op: "Wanneer wij de Heilig-Hartgolf van de jaren 1920 en 1930 overzien, blijken de Heilig-Hartbeelden van August Falise kwalitatief gunstig af te steken bij het merendeel van de veelal anatomisch en proportioneel beperkte Heilig Hartmonumenten, afkomstig uit elkaar beconcurrerende kerkelijke beeldhouwateliers. Falises beelden met een eigen fysionomie behoren tot de kostbaardere categorie Heilig-Hartbeelden".[42]

Tot het verdere oeuvre van August Falise behoren o.a. beelden van Jeroen Bosch te 's-Hertogenbosch, van Thomas van Aquino te Nijmegen, van architect Pierre Cuypers te Roermond. In de jaren twintig van deze eeuw modelleerde hij een veertiental H. Hartbeelden, bijna allemaal uitgevoerd in brons. In Limburg kregen zowel Noorbeek als Reuver hun monument in 1925. Voor de beelden te Zeelst (1926) in Noord-Brabant en Huissen (1930) in Gelderland lijkt het Weerter exemplaar model gestaan te hebben. Ook voor enkele bronzen beelden zou dezelfde gietmal gebruikt kunnen zijn.
Niet alleen Falise maar ook andere beeldhouwers hebben na 1921 telkens weer nieuwe ontwerpen uitgevoerd. Toch had Esser geen ongelijk toen hij concludeerde: "Want zonder overdrijving durven wij zeggen, dat te Weert een der beste H. Hartbeelden staat van den modernen tijd. Het is de schepping van een kunstenaar, die lang zocht naar het ideaal, en dit in zijn Weertsche uiting meer en meer nabijkomt".[32]

Noten:
HKW = Het Kanton Weert
1. HKW 50, 1918, nr. 50 dd 28 Dec.
2. LAARHOVEN, J. VAN. De beeldtaal van de christelijke kunst. Geschiedenis van de iconografie. Nijmegen, Sun, 1992, blz. 198.
3. HKW 52, 1920, nr 16 dd 23 April.
4. HKW 52, 1920, nr 17 dd 30 April.
5. HKW 52, 1920, nr 19 dd 14 Mei.
6. HKW 52, 1920, nr 21 dd 28 Mei.
7. HKW 52, 1920, nr 20 dd 21 Mei.
8. HKW 52, 1920, nr 24 dd 18 Juni.

9. HKW 52, 1920, nr 30 dd 30 Juli.
10. HKW 52, 1920, nr 43 dd 29 Okt.
11. HKW 52, 1920, nr 44 dd 5 Nov.
12. HKW 52, 1920, nr 48 dd 3 Dec.
13. HKW 52, 1920, nr 45 dd 12 Nov.
14. HKW 52, 1920, nr 47 dd 26 Nov.
15. HKW 52, 1920, nr 49 dd 10 Dec.
16. HKW 52, 1920, nr 51 dd 24 Dec.
17. HKW 53, 1921, nr 1 dd 7 Jan.
18. HKW 53, 1921, nr 2 dd 14 Jan.
19. HKW 53, 1921, nr 3 dd 21 Jan.
20. HKW 53, 1921, nr 6 dd 11 Febr.
21. HKW 53, 1921, nr 15 dd 22 April.
22. HKW 53, 1921, nr 16 dd 29 April.
23. HKW 53, 1921, nr 24 dd 17 Juni.
24. HKW 53, 1921, nr 29 dd 22 Juli.
25. HKW 53, 1921, nr 30 dd 29 Juli.
26. HKW 53, 1921, nr 31 dd 5 Aug.
27. HKW 52, 1921, nr 32 dd 12 Aug.
28. HKW 53, 1921, nr 33 dd 19 Aug.
29. HKW 53, 1921, nr 34 dd 26 Aug.
30. HKW 53, 1921, nr 35 dd 2 Sept.
31. HKW 53, 1921, nr 36 dd 9 Sept.
32. HKW 54, 1922, nr 34 dd 25 Aug.
33. STIERLI, JOSEF e.a. Hart van de Verlosser. Tielt/Den Haag, 1956, blz 116.
34. DIRKSE, P., in: Vroomheid per dozijn. Tentoonstellingscatalogus. Rijksmuseum het Catharijneconvent. Utrecht, 1982, blz 50.
35. ESSCHERT, M. VAN DEN, in: Ars Domini een gebed zonder end; tentoonstellingscatalogus. Museum voor Religieuze Kunst. Uden,1996, blz. 9.
36. idem, blz 10.
37. Grote Winkeler Prins ,dl 7, blz 399.
38. Gemeentearchief Weert. Aanvullingen op archief van de St. Martinusparochie, inv.nr 300.
39. THOBEN, P., in: Ars Domini een gebed zonder end; tentoonstellingscatalogus. Museum voor Religieuze Kunst. Uden, 1996, blz. 65.
40. Idem, blz 59 - 60.
41. Idem, blz. 63.
42. THOBEN, P., in: Pronkstukken Venlo 650 jaar stad; tentoonstellingscatalogus. Goltziusmuseum. Venlo, 1993, blz.297.
43. Gemeentearchief Weert. Archief Gemeente Weert (1920 - 1969). inv.nr 33, blz. 85, volgnr 476.
44. Gemeentearchief Weert. Inventaris van aanwinsten niet-gemeentelijke archiefbescheiden en documentatie (sinds 1985), nr D-221.